

باسمه تعالی

اللهم صل علی محمد و آل محمد و عجل فرجهم

وزارت تعاون ، کار و رفاه اجتماعی

معاونت روابط کار

اداره کل بازرسی کار

آئین نامه

ایمنی در بنادر

هدف:

هدف از تدوین این آیین نامه پیشگیری از حوادث منجر به صدمات جانی و خسارات مالی و ایمن سازی محیط کار در بنادر می باشد، لذا این آیین نامه به استناد ماده ۸۵ قانون کار جمهوری اسلامی ایران تدوین گردیده است.

دامنه شمول:

این آیین نامه در کلیه بنادر و به طور کلی کارگاههای مشمول ماده ۸۵ قانون کار جمهوری اسلامی ایران لازم الاجرا است.

فصل اول: تعاریف

بندر:

به محلی اطلاق می شود که شامل کلیه محوطه ها، حوضچه ها، کانال های دسترسی و لنگرگاه بوده و امور مربوط به تخلیه و بارگیری، ساخت و تعمیرات شناورهای باری، مسافری، تفریحی و صیادی در آن انجام می پذیرد.

اسکله:

سازه دریایی است برای پهلو دهی و مهار واحدهای شناور و به منظور انجام خدمات بندری و تخلیه و بارگیری

کار در بندر:

کلیه فعالیت هایی که در ناحیه بندر انجام می پذیرد.

شناور:

هر نوع وسیله نقلیه آبی که قابلیت حمل بار ، مسافرو خدمات رسانی را داشته باشد، شناور گویند، شناورها را می توان بسته به نوع و نحوه کاربرد آن ها طبقه بندی کرد.

راهنما:

فردی ذیصلاح که از ناحیه بندر برای مشاوره در هدایت کشتی از لنگرگاه به اسکله و بر عکس به کشتی ملحق می شود.

تجهیزات نجات غریق:

این وسایل برای نجات افراد درون آب مورد استفاده قرار می گیرد و عبارتند از قایق نجات ، جلیقه نجات ، حلقه نجات و ...

رمپ:

راهی است که در محل تقاطع های غیر هم سطح از یک مسیر منشعب به مسیر دیگر متصل می شود.

کانتینر:

محفظه ای است معمولا فلزی و به شکل مکعب مستطیل برای تسهیل حمل کالا که در صورت لزوم پلمپ شده و در اختیار حمل کننده قرار می گیرد.

یدک کش:

واحدی شناور با قدرت موتور زیاد است که در انجام امور خدماتی ، پهلو دهی ، جداسازی و یا اطفاء حریق کشتی در بندرو سایر موارد از آن استفاده می شود.

وسایل حمل و نقل و جابجایی بار:

شامل کلیه وسایل ثابت یا متحرک نظیر جرثقیل ، لیفتراک و ... که در ساحل و یا عرشه کشتی به منظور تعلیق ، بالا بردن و پایین آوردن بارها و یا جابجایی آنها از یک محل به محل دیگر در حالت تعلیق یا ثابت بکار برده می شود.

فصل دوم : مقررات عمومی

- ماده ۱- کارفرما مکلف است نسبت به شناسایی و ارزیابی شرایط محیط کار بندر اقدام نموده و تدابیر کنترلی مناسب را در جهت حذف مخاطرات احتمالی بعمل آورد.
- ماده ۲- در محل بندر باید فضای کافی برای توقف کامیونها و تریلرها به منظور تخلیه و بارگیری کالا و تردد افراد وجود داشته باشد.
- ماده ۳- هرگونه تغییر در تجهیزات، دستگاهها و ماشین آلات به گونه ای که آن را از حالت استاندارد یا طراحی اصلی کارخانه سازنده خارج نماید، ممنوع است.
- ماده ۴- کلیه تجهیزات، دستگاهها و ماشین آلات باید طبق زمان بندی مشخص و برنامه ریزی شده و بر اساس دستور العمل های کارخانه سازنده و استانداردهای مورد تایید، مورد بازرسی فنی قرار گرفته و در صورت وجود نقص یا فرسودگی، تعمیر یا از فرایند کار خارج گردیده و اسناد بازرسی فنی مستند و نگهداری شود.
- ماده ۵- کلیه تجهیزات، دستگاهها و ماشین آلات باید بطور کاملا ایمن و براساس دستور العمل های کارخانه سازنده و آیین نامه ها و مقررات حفاظت فنی، نصب، نگهداری و بهره برداری گردد.
- ماده ۶- استفاده از تجهیزات، دستگاهها و ماشین آلات معیوب و غیر ایمن برای حمل و نقل و جابجایی بار ممنوع است.
- ماده ۷- تمامی وسایل و تجهیزات تخلیه و بارگیری (سیم بکسل ها، زنجیرها، قلاب ها، طنابها و مانند آن) باید کاملا سالم بوده و بصورت دوره ای و قبل از هر بار استفاده مورد بررسی و بازرسی قرار گرفته و نتایج حاصله در پرونده مخصوص ضبط و نگهداری شود.

- ماده 8- کلیه تجهیزات، دستگاهها و ماشین آلاتی که غیر ایمن هستند باید از چرخه عملیاتی خارج شده و علامت مشخص و مناسب "خارج از سرویس" روی آن نصب گردد.
- ماده 9- کارفرما مکلف است ضمن تعیین محدوده فعالیت کارگران مشمول این آیین نامه و ایجاد شرایط ایمن بر استفاده صحیح آنها از ابزار آلات، دستگاهها و تجهیزات مربوطه نظارت های لازم را بعمل آورد.
- ماده 10- مسیرهای تردد کلیه وسایط نقلیه، ماشین آلات و افراد باید بر اساس قوانین راهنمایی و رانندگی و مقررات ایمنی مشخص گردد.
- ماده 11- مسیر های تردد در بندر باید صاف و بدون حفره، موانع غیر ضروری، سطوح برجسته و غیر لغزنده باشد.
- ماده 12- معابر، پیاده روها و خطوط ریلی باید به گونه ای باشد که از ایجاد هرگونه تقاطع خطرناک جلوگیری شود.
- ماده 13- تجهیزات حفاظت فردی متناسب با نوع کار باید توسط کارفرما تهیه و در شرایط مناسب نگهداری و در اختیار تمامی کارگران قرار داده شود.
- ماده 14- کارفرما مکلف است کاربرد صحیح و مراقبت از وسایل حفاظت فردی را به کارگران آموزش داده و بر استفاده صحیح کارگران از وسایل مذکور نظارت کامل داشته باشد.
- ماده 15- تمامی مکان های موجود در بندر که امکان سقوط افراد وجود دارد، باید دارای حفاظ ایمن باشد.
- تبصره- در جاهایی که امکان استفاده از حفاظ های ثابت نیست مانند نرده ها یا پلکانهایی که در کنار آب قرار دارند و یا در کناره گذرگاهها باید از حفاظ های متحرک استفاده نمود.
- ماده 16- در هنگام تخلیه و بارگیری باید ورود افراد متفرقه به منطقه عملیاتی ممنوع گردد.
- ماده 17- انجام عملیات تخلیه و بارگیری در بندر در شرایط نامناسب و غیر متعارف جوی (بر اساس مقررات و استانداردهای سازمان بنادر و دریانوردی) ممنوع است.

ماده 18- کارفرما مکلف است نسبت به انتخاب کلیه شاغلان در بندر ، توان جسمی متناسب با نوع کار را مد نظر قرار داده و تمامی معاینات و آزمایشات پزشکی مرتبط با آنها را مطابق با ماده ۹۲ قانون کار انجام دهد.

ماده 19- در هنگام بلند کردن ،پایین آوردن و در طول مسیر حرکت بار باید از قرار گرفتن و حضور افراد در زیر آن جلوگیری گردد.

ماده ۲۰- کلیه عملیات تخلیه و بارگیری از شناورها در طول مدت زمان انجام کار باید زیر نظر یک فرد ذیصلاح (مورد تایید سازمان بنادر و دریانوردی)حاضر در محل انجام پذیرد. ماده 21- در تمامی مکانهایی که عملیات تخلیه و بارگیری انجام می شود، باید روشنایی مناسب فراهم گردد.

ماده ۲۲- در محل هایی که عملیات تخلیه و بارگیری انجام می شود باید وسایل اعلام و اطفاء حریق کافی و متناسب با نوع کالا، موجود و در دسترس باشد.

ماده 23- پالت های حمل کالا و دیگر وسایل مشابه برای نگهداری و حمل بار باید دارای ساختار متناسب ، سالم و با استحکام کافی برای استفاده ایمن از آنها باشند. ماده 24- بالا و پایین بردن بار تنها زمانی مجاز است که به نحو ایمن (مطابق با آیین نامه وسایل حمل و نقل و جابجا کردن مواد و اشیاء در کارگاهها) به تجهیزات بالابر متصل شده باشد.

ماده ۲۵- هرگونه کالای خطرناک باید بر طبق موازین حفاظتی و ایمنی مندرج در دستورالعمل ها و الزامات ملی و بین المللی بسته بندی ، علامت گذاری ، برچسب زنی شده باشد و بر این اساس تخلیه ،بارگیری، حمل و انبار شود.

ماده 26- راههای دسترسی در مناطق عملیاتی باید به گونه ای باشند که هیچ گونه بار معلق یا آویزان از روی آنها عبور نکند.

ماده 27- کاربران کلیه وسایل حمل و نقل و جابجایی بار باید دستگاههای مورد استفاده را پیش از آغاز بکار مورد بازرسی فنی قرار داده و از صحت عملکرد آن اطمینان حاصل نمایند.

- ماده 28- اشخاص حقیقی و حقوقی که در زمینه اجرا ، نظارت و امور بندری مشغول بکار می باشند یا وسایل و تجهیزات مورد نیاز بندر را تامین می کنند باید محیط کار ، ماشین آلات و لوازم را در شرایط ایمن تهیه و نگهداری کرده و اطلاعات لازم و به روز در خصوص استفاده و نحوه عملکرد ایمن تجهیزات را تهیه و به کارفرما ارائه نمایند.
- ماده 29- کارفرما باید برنامه های آموزشی لازم ایمنی و حفاظتی متناسب با نوع کار را برای تمامی کارگران خود برگزار نماید.
- ماده 30- ورود افراد غیر مجاز به کلیه محوطه های عملیاتی در بندر ممنوع است.
- ماده 31- در هنگام نشت و انتشار مشتقات نفتی و مواد شیمیایی بر روی آسفالت و کلیه محوطه ها و اماکن بندری باید بلافاصله نسبت به تمیز کردن آن اقدام نمود.
- ماده 32- در مکانهایی که از نردبان های دائمی استفاده می شود، آخرین پله نردبان باید یک متر پایین تر از پایین ترین سطح آب بوده و قسمت بالای نردبان که در دیواره اسکله فرو رفته هرگز نباید توسط لبه دیواره ساحلی مسدود گردد.
- ماده 33- کارفرما مکلف است تجهیزات نجات غریق به تعداد کافی تهیه و نگهداری نماید.
- ماده 34- در نزدیک ترین فاصله ممکن به محل نصب نردبانهای دائمی و پلکان های ورودی به شناور ، وجود حلقه نجات با طناب الزامی است.
- ماده 35- مسیر تردد مسافران باید از تمامی معابر موجود در بندر جدا باشد.
- ماده 36- پله های دسترسی شناورها باید توسط نرده های ثابت حفاظ گذاری شده و دارای روشنایی کافی باشد.
- ماده 37- سطح پلکانها نباید لیز و لغزنده باشد.
- ماده 38- تمامی نردبانهای دائمی باید دارای دستگیره های ثابت نصب شده بر روی اسکله باشد.
- ماده 39- استفاده از نردبانهای طنابی بجز شناورها در کلیه اماکن بندری ممنوع است.

ماده ۴۰ - رعایت تمامی مقررات آیین نامه های حفاظتی "وسایل حمل و نقل و جابجا کردن مواد و اشیاء در کارگاهها" و "ایمنی لیفتراک" در خصوص وسایل و تجهیزات حمل و نقل کالا در بندر الزامی است.

ماده ۴۱ - استفاده از تجهیزات مناسب مهار بار (ورقه های فلزی نگهدارنده، سیم بکسل ها، زنجیرها، قلاب ها، طناب ها و مانند آن) در کلیه کفی های کشنده حامل بار الزامی است

ماده ۴۲ - کلیه دستگاهها، تجهیزات، ماشین آلات و کالاهای قابل غلتیدن باید همیشه در سطوح هموار نگهداری شده و اقدامات ایمنی جهت مهار آنها بعمل آید.

ماده ۴۳ - در مکانهایی که تسمه نقاله ها از بالای محل تردد می گذرد تعبیه حفاظ های ایمن به منظور جلوگیری از سقوط بار الزامی است.

ماده 44 - تسمه ها و نوار نقاله های محصور که مواد با قابلیت اشتعال و انفجار را انتقال می دهند باید دارای تهویه موثر باشند.

ماده 45 - طراحی، ساخت، نصب، نگهداری و حفاظت از تمامی تجهیزات و مدارات الکتریکی باید مطابق با استانداردهای دریایی و آیین نامه تأسیسات الکتریکی در کارگاهها باشد.

ماده ۴۶ - تمام تجهیزات و دستگاههای الکتریکی موجود در بندر باید دارای سیستم اتصال به زمین موثر باشند.

ماده 47 - بالا رفتن از تسمه نقاله ها و واگن های حمل بار و تردد کارگران بر روی آنها باید ممنوع گردد.

ماده 48 - محموله هایی که به طور موقت بر روی اسکله قرار داده می شود، باید از لبه اسکله حداقل ۱/۵ متر فاصله داشته باشد.

ماده 49 - حضور کارگران درون واگن های روباز که مواد انبار شده در آن توسط وسایل بالابر مغناطیسی در حال جابجایی هستند، ممنوع است.

ماده ۵۰- کالاها باید طوری در داخل انبارها قرار داده شوند که عبور و مرور کارگران و در صورت اقتضاء وسایل نقلیه به راحتی ممکن باشد و ضمناً مواد مذکور باید طوری چیده شوند که خطر سقوط و بروز سوانح وجود نداشته باشد.

ماده ۵۱- کلیه معابر باید مجهز به سیستم های روشنایی اضطراری آماده به کار باشند .
ماده ۵۲- حداکثر ظرفیت مجاز بالابر باید بطور مشخص و خوانا روی دستگاه حک شده باشد.

ماده ۵۳- قلاب های دستگاههای بالابر باید مجهز به شیطانک و سایر وسایل حفاظتی بوده و بر حسب نوع کالا به شکلی باشد که مانع جدا شدن اتفاقی بار گردد.

ماده ۵۴- در صورتی که وسایل بستن بار در مجاورت لبه های تیز بار قرار می گیرند بایستی از بالشتک های مناسب برای قرار گیری بین لبه تیز بار و وسایل مزبور استفاده نمود.

فصل سوم : مقررات اختصاصی

ماده ۵۵- ایجاد معبر ایمن برای تردد به داخل شناورها الزامی است.

ماده ۵۶- سطح معبر رمپ باید به گونه ای طراحی و ساخته شود که دارای اصطکاک مناسب برای هرگونه شرایط بهره برداری باشد.

ماده ۵۷- برای جلوگیری از جدا شدن رمپ شناور از رمپ اسکله استفاده از جایگاه مهار مطمئن الزامی است.

ماده ۵۸- انبارش، جابجایی و انتقال کلیه کالاها و کانتینرها در محوطه بندر و همچنین انبارها باید با رعایت کامل آیین نامه ها و مقررات ایمنی و حفاظت فنی صورت پذیرد.

ماده ۵۹- کلیه ماشین آلات تخلیه، بارگیری و حمل کالا و کانتینر باید با سرعت مطمئنه و ایمن (بر اساس مقررات راهنمایی و رانندگی) تردد نمایند.

ماده ۶۰- برای دسترسی به کانتینرهایی که در ردیف های بالا قرار دارند باید از نردبان و یا سکوهای مناسب و ایمن تردد نمایند.

تبصره- بالا رفتن از در کانتینر برای دسترسی به کانتینرهایی که در ردیف بالا قرار گرفته اند ممنوع است.

ماده ۶۱- کانتینرها باید سالم بوده و از نظر وجود مواد باقیمانده کاملاً پاک شده باشند.

ماده ۶۲- بار درون کانتینر باید به صورت یکنواخت توزیع شده و نباید بیش از ۶۰ درصد بار در یک سمت طول کانتینر قرار گیرد.

ماده ۶۳- هنگام نظافت و تمیز کردن کانتینرها باید در آنها کاملاً باز باشد.

ماده ۶۴- چنانچه کار بر بالای کانتینر اجتناب ناپذیر باشد باید از تجهیزات حفاظتی مناسب برای جلوگیری از سقوط استفاده نمود.

ماده ۶۵- کار بر بالای کانتینرها به هنگام شرایط جوی غیر متعارف ممنوع است.

ماده ۶۶- راهنما در هنگام انجام کلیه مراحل عملیات راهنمایی شناورها باید دارای تجهیزات حفاظت فردی لازم بویژه جلیقه نجات باشد.

ماده ۶۷- انتقال راهنما از بندر به شناور و بالعکس ، باید به وسیله قایق مجهز به کلیه لوازم ایمنی مناسب صورت پذیرد.

ماده ۶۸- عملیات الحاق راهنما به کشتی باید تنها از طریق پله راهنما صورت پذیرد.

ماده ۶۹- کاپیتان کشتی موظف به رعایت تمامی موارد ایمنی و حفاظتی الحاق راهنما به کشتی می باشد.

ماده ۷۰- جرثقیل کشتی باید دارای آژیر اعلام خطر حمل بار بیش از حد مجاز باشد.

ماده ۷۱- کاپیتان کشتی مکلف به نظارت بر انجام صحیح بارگیری و تخلیه کشتی می باشد.

ماده ۷۲- کارگرانی که درخن کشتی مشغول بکار هستند، ملزم به استفاده از تجهیزات حفاظت فردی متناسب با کار می باشند.

ماده ۷۳- دسترسی به انبار یا عرشه کشتی باید توسط یک راه پله ثابت یا در صورت عدم امکان یک نردبان ثابت با گیره های مخصوص جای پا در دیوار و یا گودی برای جای پا با ابعاد مناسب و استحکام کافی صورت پذیرد.

ماده ۷۴- راههای دسترسی به انبار کشتی باید جدا از دریچه های آدم رو باشد.

ماده ۷۵- کلیه تجهیزات مربوط به مهار شناور و درپوش تمامی دریچه های ورودی باید از ساختار سالم و استحکام کافی برخوردار باشند.

ماده ۷۶- پوشش دریچه های ورودی که با استفاده از بالابر باز می گردند باید مجهز به اتصالات قابل دسترسی و مناسب برای محکم کردن تسمه ها یا دیگر وسایل بالا بر باشند.

ماده ۷۷- تمامی دهانه های باز روی شناور و یا بر روی عرشه که امکان سقوط کارگران وجود دارد باید حفاظ گذاری مطمئن و ایمن داشته باشند.

ماده ۷۸- انبار کشتی باید دارای سیستم تهویه مناسب و موثر باشد.

ماده ۷۹- راههای دسترسی به کشتی باید با استفاده از توریهای سالم، به نحو ایمن نصب شده باشد تا از سقوط کارگران به آب از محل فاصله بین پهلوی کشتی و اسکله جلوگیری شود.

ماده ۸۰- صفحات اتصال مورد استفاده در سکوهای حمل و پلکان متحرک و کشتی های حمل مسافر و خودرو باید با روش های ایمن مورد استفاده قرار گیرند.

ماده ۸۱- تمامی دریچه های آدم رو واقع بر روی عرشه شناور که حفاظ پیرامونی، ارتفاع و استحکام مناسب ندارند باید به روشهای ایمن محصور و پوشانده شوند.

ماده ۸۲- تمام سکوهای مهار (دلفین ها - DOLPHINS) باید دارای یک نردبان که یک سر آن در آب قرار گرفته، باشند.

ماده ۸۳- محل تیرهای مهار بر روی کشتی و اسکله (BOLARDS) باید تمیز و بدون هیچ مانع وزائده ای باشد.

ماده ۸۴- کارگرانی که در امر مهار شناور اشتغال دارند باید آموزش های لازم و متناسب با کار را در این خصوص دیده باشند.

ماده ۸۵- در صورت تحت فشار قرار گرفتن طناب مهار کشتی کلیه افراد باید از محدوده خطر پاره شدن طناب دور شوند.

ماده ۸۶- استفاده از جرثقیل کشتی برای جابجایی واگن های بارمستقر بر روی اسکله ممنوع است.

ماده ۸۷- راههای داخلی کشتی و دستیابی به بخش های مختلف آن باید ایمن باشد.

ماده ۸۸- لبه بیرونی تمامی عرشه های مرتفعی که کارگران بندر ممکن است در آنجا مشغول بکار باشند باید مجهز به حفاظ ایمن باشد.

ماده ۸۹- بار انبارها و عرشه کشتی باید طوری بسته بندی و مهار گردد که از ریزش ناگهانی آن بر روی کارگران بندر جلوگیری شود.

ماده ۹۰- کلیه کانتینرها ، پالت ها و تجهیزات مشابه مورد استفاده برای حمل و نقل ، جابجایی یا ذخیره سازی مواد باید فاقد لبه های تیز ، برآمدگی یا سطوح زبر و خشن باشند.

فصل چهارم : مقررات متفرقه

ماده 91- اعمال نا ایمن ، غیر مرتبط با کار ، خود سرانه و شوخی به هنگام کار در بنادر ممنوع است.

ماده ۹۲- کلیه قسمت های انتقال دهنده نیرو و مواد و همچنین قسمت هایی که امکان ایجاد حادثه برای کارگر و افراد داشته باشد، باید دارای حفاظ ایمن و موثر باشد.

ماده ۹۳- استفاده از علائم و نشانه های ایمنی مطابق با آیین نامه علائم و نشانه های ایمنی در محوطه بنادر الزامی است.

ماده ۹۴- استفاده از علائم شب نما در مکان های تاریک و کم نور بندر الزامی است.

ماده ۹۵- محل و نوع تجهیزات اطفاء حریق باید مطابق با آیین نامه " پیشگیری و مبارزه با آتش سوزی " تعیین گردد.

ماده ۹۶- کلیه اطاقک های یخچالی باید مجهز به آژیر خطر بوده و در آنها از داخل یخچال قابل باز شدن باشد.

ماده ۹۷- استعمال دخانیات، روشن کردن و همراه داشتن کبریت، فندک و هرگونه اشیاء مولد شعله و جرقه در کلیه نقاطی که در آنها مواد قابل اشتعال و انفجار نگهداری و بکار برده می شود ممنوع است.

ماده ۹۸- بنادر باید دارای وسایل و تجهیزات کافی پیشگیری و مبارزه با آتش سوزی بوده و در تمام ساعات شبانه روز اشخاصی را که از تعلیمات لازم بهره مندهستند و به طریقه استفاده از وسایل و تجهیزات مربوطه آشنا می باشند را در اختیار داشته باشند.

ماده ۹۹- در انبارها، ساختمان ها و تاسیسات باید با توجه به وسعت آنها از تجهیزات کشف، اعلام و اطفاء حریق استفاده گردد.

ماده ۱۰۰- مشتقات نفتی و مواد شیمیایی قابل اشتعال و انفجار باید در مکانهای خاص و دور از حرارت، جرقه، تابش مستقیم نور خورشید و در محل هایی که احتمال وقوع آتش سوزی ندارد، نگهداری شود.

ماده ۱۰۱- انبار نمودن و چیدمان مواد قابل اشتعال در مجاورت مواد با قابلیت اشتعال سریع ممنوع است.

ماده ۱۰۲- در بنادر باید از وسایل گرمایشی مناسب و ایمن برای گرم نمودن فضا استفاده نمود.

ماده ۱۰۳- با عنایت به ماده ۸۸ قانون جمهوری اسلامی ایران، کلیه وارد کنندگان، تولید کنندگان، فروشندگان، عرضه کنندگان و بهره برداری کنندگان تجهیزات، دستگاهها و ماشین آلات در بنادر مکلف به رعایت استانداردها و موارد حفاظت و ایمنی می باشند.

ماده ۱۰۴- مسئولیت رعایت مقررات این آئین نامه بر عهده کارفرما بوده و در صورت وقوع هر گونه حادثه ناشی از کار به دلیل عدم توجه وی به الزامات قانونی مطابق مواد ۱۷۵ و ۱۷۶ قانون کار عمل شده و نامبرده مکلف به جبران خسارت وارده به زیان دیدگان می باشد.

این آیین نامه مشتمل بر ۴ فصل و ۱۰۴ ماده و ۲ تبصره به استناد مواد ۸۵ و ۹۱
قانون کار جمهوری اسلامی ایران در جلسه مورخ 89/5/18
شورای عالی حفاظت فنی تدوین و در تاریخ 89/11/17 به تصویب وزیر
کار و امور اجتماعی رسیده است.